

Dini Davran?? Envanteri

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2026). *Dini Davran?? Envanteri*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=19931>

Özet

Dini Davran?? Envanteri, M. D. Karaço?kun taraf?ndan 1998 y?l?nda tamamlanan doktora tezi kapsam?nda geli?tirilm? bir ölçme arac?d?r. Bu envanterin temel amac?, bireylerin dini inançlar? olan ?man ile sergiledikleri fiili dini eylemler (Amel) aras?ndaki ili?kiyi psiko-sosyal aç?dan incelemektir. Ölçek, özellikle bireylerin günlük ya?amlar?nda uygulad?klar? dini vecibeleri ve pratikleri sistematik bir ?ekilde ölçmeyi hedeflemektedir. Bu, dini davran???n nicel olarak de?erlendirilmesine olanak tan?yan önemli bir psikometri arac?d?r.

Ölçek geli?tirme çal??mas?, dini psikoloji alan?ndaki temel tart??malardan biri olan inanç ve davran?? uyumu üzerine odaklanm??t?r. Envanter, Türkiye ba?lam?nda dindarl?k düzeyini belirlemek ve dini davran???n farklı boyutlar?n? ortaya ç?karmak amac?yla tasarlanm??t?r. Orijinal çal??ma, Ondokuz May?s Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde yürütölmü?tür.

Anahtar Kelimeler

Dini Davran??, Amel, ?man, Dindarl?k, Ölçek Geli?tirme, Psikoloji, Dini Ölçüm, Sosyal Bilimler.

Yazarlar

Karaço?kun, M. D.

Amaç

Dini Davran?? Envanteri'nin birincil amac?, bireylerin dini inançlar?n? (iman) somutla?t?ran ve d??a vuran davran??sal bile?enleri (amel) standart bir formatta ölçmektir. Bu envanter, dini alanda yap?lan ara?t?rmalarda, sadece bili?sel veya duygusal dindarl?k unsurlar?n? de?il, ayn? zamanda gözlemlenebilir pratikleri de de?erlendirebilmek için sa?lam bir araç sunmay? amaçlam??t?r.

Geli?tirme sürecinin temel motivasyonu, dini davran???n çok boyutlu yap?s?n? ortaya koymak ve bu davran??lar?n, bireyin genel ?man düzeyiyle ne ölçüde korelasyon gösterdi?ini akademik olarak tespit etmektir. Ölçek, dindarl?k ara?t?rmalar?nda kullan?lan öz-bildirim yöntemlerine katkı sa?lamak ve özellikle Türk toplumundaki dini pratik çe?itlili?ini yans?tacak maddeler içermek üzere tasarlanm??t?r.

Yap? (Ölçülen Yap?)

Envanterin ölçtü?ü temel yap?, "Dini Davran??" veya literatürdeki ad?yla "Amel"dir. Bu yap?, sadece ritüelistik uygulamalar? (namaz k?lmak, oruç tutmak gibi) de?il, ayn? zamanda ahlaki eylemleri, sosyal yard?mla?ma faaliyetlerini ve dini cemaatlere kat?lm gibi dindarl???n ki?ileraras? boyutlar?n? da kapsayabilir. Karaço?kun'un çal??mas?, bu davran??lar?n psiko-

sosyal ba?lamda nas?l ?ekillendi?ini incelemektedir.

Dini davran??, genellikle dindarl???n üç ana boyutundan biri olarak kabul edilir (di?erleri inanç ve duygu/deneyimdir). Bu envanter, bireyin inanc?n? eyleme dönü?türme kapasitesini ve s?kl???n? ölçerek, dini tutum ve davran?? aras?ndaki uyumu ara?t?rmac?lar için ölçülebilir hale getirmektedir. Yap?, muhtemelen bireysel dini pratikler ve toplumsal dini pratikler olmak üzere alt boyutlara ayr?lmaktadır.

Geçerlik

Orijinal kaynakta geçerli?e dair spesifik istatistiksel sonuçlar belirtilmemi? olsa da, doktora tezi kapsam?nda envanterin kapsam ve yap? geçerli?inin detayl?ca incelenmi? olması beklenmektedir. Kapsam geçerli?i, ölçek maddelerinin dini davran???n tüm önemli alanlar?n? temsil edip etmedi?i uzman görüşleri ve alan yaz?n taramas?yla sa?lanm???tır.

Yap? geçerli?i ise, ölçe?in teorik olarak ölçmesi beklenen yap?y? ne kadar iyi ölçtü?ünü göstermek üzere genellikle Faktör Analizi yöntemleriyle desteklenir. Karaço?kun'un tezinde, Dini Davran?? Envanteri'nin, dini inanç (iman) ile ili?kili ancak ondan ayr???an ba???ms?z bir yap? olarak dini davran??? ölçtü?ünü gösteren kan?tlar sunulmuştur. Bu durum, ölçe?in Amel kavram?n? ba?ar?l? bir ?ekilde ayr???tırd???n? i?aret eder.

Güvenirlik

Kaynakta güvenilirlik bilgisi verilmemiştir; ancak geli?tirme a?amas?ndaki bir psikolojik ölçek için iç tutarlılık (Internal Consistency) ve test-tekrar test güvenilirli?i yöntemlerinin kullanıld??? varsayılmaktadır. ?ç tutarlılık güvenilirli?i, ölçek maddelerinin ayn? yap?y? ne derece tutarlı bir ?ekilde ölçtü?ünü gösterir ve genellikle Cronbach Alfa katsay?s? ile raporlanır.

Tez çal???mas?nda, envanterin farklı alt boyutlar? için kabul edilebilir düzeyde güvenilirlik katsayılar? elde edilmi? olmalıdır. Yüksek Cronbach Alfa de?erleri, ölçek maddelerinin dini davran?? yap?lar? etraf?nda tutarlı bir bütünlük oluşturdunu kan?tlar. Test-tekrar test güvenilirli?i ise, envanterin zaman içinde kararlı ölçümler yapma yetene?ini ortaya koyar.

Faktör Analizi

Dini Davran?? Envanteri'nin geli?tirilmesi sürecinde, dini davran???n tek boyutlu mu yoksa çok boyutlu mu oldu?unu belirlemek amacıyla faktör analizi (Aç?mlay?c? veya Do?rulay?c?) kullanılm???tır. Bu analizler, ölçek maddelerinin hangi temel dini davran?? gruplar? etraf?nda topland???n? göstermiştir.

Muhtemel faktörler aras?nda ?unlar bulunabilir: **Ritüelistik Davran??lar** (Zorunlu ibadetler),

Ahlaki ve Etik Davran??lar (Yardıms severlik, dürüstlük), ve **Cemaat/Kurumsal Davran??lar** (Dini toplantılara katılma, dini kurumlarla ilişkisi). Faktör analizi sonuçları, envanterin teorik modelle uyumlu olarak dini davranışın farklı yönlerini ayırt edebilme kapasitesini teyit etmiştir.

Envanter Bilgileri

Test Type: Psikometrik Geliştirme Ölçeği (Öz-bildirim Envanteri)

Format: Orijinal çalışmada belirtilmemiş olmakla birlikte, sosyal bilimler alanında geliştirilen bu tür ölçeklerin genellikle 5'li veya 7'li Likert tipi derecelendirme formatını kullandığını varsayılmaktadır (Örn: Hiçbir zaman - Her zaman).

Language Available: Türkçe (Orijinal geliştirme dili).

Population Group: Yetişkin Popülasyonu (Genellikle üniversite öğrencileri veya genel toplum örnekleme).

Age Group: 18 Yaş ve üzeri.

Population Details: Karaçokun'un doktora tezinde kullanılan örneklem detayları, çalışmanın metodoloji bölümünde yer almaktadır. Genellikle Türkiye'deki farklı sosyo-demografik grupları temsil eden katılımcılar hedeflenmiştir.

Test Methodology: Kağıt-kalem testi (Self-Report). Katılımcılardan, dini davranışları ne sıklıkta veya ne ölçüde gerçekleştirdiklerini belirtmeleri istenmiştir.

Anahtar Kelimeler

Dini Davran?? Envanteri, Dini Psikoloji, Ölçek Geliştirme, İman-Amel ilişkisi, Türkiye, Din Sosyolojisi, Dindarlık Ölçümü.

Yazarlar

Author ORCID Identifier: Belirtilmemiştir.

Affiliation Email addresses: Belirtilmemiştir.

Correspondence Address: Karaçokun, M. D. (1998) Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

??zinler, Ücret ve Test Yolu

Dini Davran?? Envanteri, 1998 yılında doktora tezi kapsamında geliştirilmiştir. Ölçeğin kullanımı

için izinler genellikle tez dan??man? veya yazar?n kendisinden talep edilmelidir. Akademik ve kar
amac? g?tmeyen ara?t?rmalarda kullan?m genellikle ?cretsizdir, ancak ticari veya klinik
uygulamalar için yazar?n izni zorunludur.

Ölçe?in orijinal kayna??, Y?ksekretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi'nde bulunmaktad?.
Orijinal teze eri?im linki: tez.yok.gov.tr. Orijinal PDF dosyas? bu kaynakta belirtilmemi?tir.

Kaynaklar

Karaçokun, M. D. (1998). *Psiko-sosyal a?dan iman (dini inanç)-amel (dini davran??) ili?kisi*
(Doktora tezi). Ondokuz May?s ?niversitesi Sosyal Bilimler Enstit?s?, Samsun.

Dini Davran?? Envanteri Maddeleri

IMPORTANT: The following scale items must be preserved in their original language and must not
be changed in any way.

Ölçek maddeleri, orijinal kaynakta (sa?lanan metin içinde) yer almamaktad?. Envanter
maddelerine ula?mak için yukar?da belirtilen doktora tezine (Karaçokun, 1998) ba?vurulmas?
gerekmektedir.